

Azərbaycanda ailə, qadın və uşaq siyasəti gücləndirilir

Bu il Azərbaycan Respublikasının Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin yaranmasından 10 il ötür. Dövlətimiz bu sahədə böyük uğurlar əldə etmişdir ki, bu da heç də asan olmamışdır. Belə ki, Komitə 2006-cı ildə yaradılsa da, bu proses hələ 90-cı illərdən başlamışdır.

1993-cü ildə, respublikamızın tarixinin həlledici dövrlərində Ulu Öndər Heydər Əliyevin xalqın tələbi və arzusu ilə hakimiyyətə ikinci dəfə gəlişi Azərbaycanı vətəndaş müharibəsindən, parçalanıb dünya xəritəsindən silinmək təhlükəsindən xilas etdi. Qısa vaxt ərzində həm hərbi, həm də iqtisadi böhrandan çıxış yolları tapıldı və ölkədə yaranan ictimai-siyasi sabitlik dövlət siyasətinin bütün sahələri kimi, bu istiqamətlərin inkişafına da güclü stimül verdi. 1995-ci ildə Pekində keçirilmiş "VI Ümumdünya Qadın Konfransı"nda Azərbaycan qadınlarının iştirakı isə müasir qadın hərəkatına yeni nəfəs gətirdi. Qeyd etmək lazımdır ki, Ermənistanın hərbi təcavüzü ilə üzleşən, ərazisinin 20 faizini itirən, müharibənin aqın-axclarını yaşayan, bir milyon qaçqın və məcburi köçkünlü olan ölkəmizin qadınlarının bu konfransda iştirakı olduqca böyük əhəmiyyət kəsb edirdi. Konfransda qadınların cəmiyyətdə vəziyyətinin yaxşılaşdırılması sahəsində 12 strateji istiqamət müəyyən olundu və dünyanın 189 ölkəsi qadınların siyasi, iqtisadi və sosial vəziyyətinin yaxşılaşdırılması istiqamətində Pekin Bəyannaməsi və Fəaliyyət Platforması qəbul etdi. Bu gün qürurla deyə bilərik ki, həmin konfransda ölkəmizi layiqincə təmsil edən qadınların əksəriyyəti rəhbər vəzifələrdə çalışır, ölkənin ictimai-siyasi həyatında aktiv iştirak edirlər.

1995-ci ildə respublikamız BMT-nin "Qadınlara qarşı ayırı-seçkilimi bütün formalarının ləğvi edilməsi" bərədə Konvensiyasına qoşulmuş və demokratik qərar ölkədə qadınların ictimai-siyasi, sosial-mədəni aktivliyinin, fəallığının artması üçün impuls rolunu oynamışdır. Eyni zamanda qadınların hüquq bərabərliyi, cəmiyyətdəki aparıcı rolu 1995-ci ildə qəbul olunmuş müstəqil Azərbaycanın ilk Konstitusiyasında da, öz əksini tapmış, daha sonra mövcud qanunvericilik bazasının təkmilləşdirilməsi üçün bir sıra qanunlar qəbul olunmuşdur.

Müstəqillik əldə edildikdən sonra böyük siyasi iradə tələb edən məsələlərdən biri də ölkəmizdə bu sahədə fəaliyyət göstərən xüsusi dövlət qurumunun yaradılması idi. Bunun nəticəsi olaraq, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 14 yanvar 1998-ci il tarixli Fərmanı ilə Azərbaycan Respublikasının Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi yaradıldı. Azərbaycanın tanınmış ictimai-siyasi xadimi, professor Zəhra xanım Quliyeva Komitənin sədri təyin edildi. Qeyd etmək lazımdır ki, MDB ölkələri arasında yeganə bizim ölkəmizdə belə bir dövlət qurumu var.

Ölkə rəhbərinin "Azərbaycanda qadınların rolunun artırılması", "Azərbaycan Respublikasında dövlət qadın siyasətinin həyata keçirilməsi haqqında" Sərəncamları qadınların istənilən sahədə fəaliyyət göstərməsi üçün mübit şərait yaradırdı. Qadınların ictimai-siyasi fəaliyyətinin artırılmasında bu sənədlərin əhəmiyyəti çox böyükdür.

Zaman keçdikcə, ölkədə ailə, qadın və uşaq məsələləri kompleks yanaşma tələb edirdi. Və bu zərurət yeni Komitənin yaranmasına səbəb oldu. Möhtərəm Prezident İlham Əliyevin 6 fevral 2006-cı il tarixli Sərəncamı ilə Azərbaycan Respublikasının Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi yaradıldı. Yarandıqı gündən etibarən Komitə ailə, qadın və uşaq hüquqlarının müdafiəsi sahələrində vahid dövlət siyasətinin formalaşdırılmasına iştirak edir, bu siyasətin həyata keçirilməsi və inkişafını təmin edir, qanunvericiliklə müəyyən edilmiş digər istiqamətlərdə fəaliyyət göstərir.

Otən müddət ərzində müasir inkişaf dövrünü yaşayın Azərbaycanca çox mühüm dəyişikliklər, gəzəcarpan yüksəliş baş vermişdir. Möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin uğurlu dövlət idarəçiliyi, onun başçılığı ilə aparılan kompleks islahatlar, bölgələrin inkişafına yönəldilən sosial-iqtisadi proqramlar, dünya iqtisadi sistemine sürətli inteqrasiya, Azərbaycanın regionda lider dövlətə çevrilməsi şərtləndirilmişdir. Əlbəttə ki, ölkənin inkişafı vətəndaşların da yaşayışına müsbət təsir göstərir.

Ailə, Cinayət, Mülki, İnzibati Xətalər Məcəllələrinə, "İcra haqqında" Qanuna edilən dəyişikliklər, "Gender (kişi və qadınların) bərabərliyinin təminatları haqqında", "Məişət zorakılığının qarşısının alınması haqqında" Qanunların qəbul edilməsi insanların təfəkküründə yeni düşüncə tərzinin formalaşmasına təkan verməyə başladı. Eyni zamanda, bir çox stereotiplərin qırılmasına səbəb oldu.

Azərbaycanda hər bir ailənin sosial rifahını yüksəltmək, xüsusilə qadın və uşaqların sosial-iqtisadi vəziyyətini yaxşılaşdırmaq üçün hökumət müttəmadı olaraq zəruri tədbirlər həyata keçirir. Qəbul olunmuş bir sıra dövlət proqramları, o cümlədən, "Azərbaycan Respublikasında yoxsulluğun azaldılması və davamlı inkişaf", "Azərbaycan Respublikasının Məşğulluq Strategiyasının həyata keçirilməsi", "Azərbaycan gəncliyi", "Azərbaycan Respublikası regionların sosial-iqtisadi inkişafı" Dövlət Proqramları, "Azərbaycan Respublikasında insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsinin səmərəliliyini artırmaq sahəsində Milli Fəaliyyət Proqramı" və digər sərəncamlar hər bir vətəndaşımızın hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi, xüsusilə, qadın və uşaq hüquqlarının müdafiəsinin reallaşdırılması üçün bütün imkanlar yaradır.

Hər bir cəmiyyətin əsasını, nüvəsini ailə təşkil edir. Son statistik hesablamalara görə hazırda ölkəmizdə iki milyondan çox ailə yaşayır. Bu ailələrin sağlamlığı, xoşbəxtliyi, rahatlığı üçün dövlət və cəmiyyət məsuliyyət daşıyır. Azərbaycan xalqı hər zaman ailə dəyərlərini, ailə ləyaqətini hər şeydən uca tutmuş və bu, milli adət-ənənəyə çevrilmişdir. Ölkə vətəndaşları bu qiymətli sərvəti yad-sirlərdən qorumaqla yanaşı, dünyanın müttərəqqi mənəvi dəyərlərindən istifadə edərək zənginləşdirməli, gənc nəsli sağlam ruhda tərbiyələndirməlidir. Müstəqil dövlətimizin ali sənədinin — Konstitusiyamızın müəllifi olan Ulu Öndər Heydər Əliyev burada ailənin mahiyyətini, ailə üzvlərinin vəzifə və hüquqlarını da xüsusi maddələrlə müəyyən etmişdir. Eləcə də, 2000-ci ildə Ailə Məcəlləsinin qəbul olunması nəticəsində ailə üzvlərinin digər hüquq və vəzifələri ilə yanaşı, mülki hüquqları da təsbit olunmuşdur. Ailə üzvlərinin, xüsusilə ana və uşaqların sağlamlığının mühafizəsi çox önəmli məsələlərdir. Bu, bir həqiqətdir ki, sağlam ailə sağlam nəsil, sağlam millət deməkdir. Bu baxımdan, Ulu Öndərin imzaladığı "Əhalinin sağlamlığının qorunması haqqında" Qanunu xüsusilə qeyd etmək lazımdır. Hazırda möhtərəm Prezidentimiz cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi altında və xüsusi tapşırığı ilə əhalinin icbari tibbi müayinədən keçirilməsi prosesi uğurla həyata keçirilir. "Uşaqların icbari dispanserizasiyadan keçirilməsinə dair", "Ana və uşaqların sağlamlığının yaxşılaşdırılmasına", "Talassemiya ilə mübarizəyə dair" Dövlət proqramları təsdiq edilmiş, eyni zamanda, tərəflərin nikahdan əvvəl məcburi tibbi müayinədən keçməsi ilə bağlı Ailə Məcəlləsinə dəyişiklik edilmişdir. Komitə bu sahədə Dövlət proqramlarının uğurla reallaşdırılması və digər dövlət qurumları ilə səylərin əlaqələndirilməsi istiqamətində ardicil iş aparır.

Bu gün cəmiyyətimiz öz layiqli, sosial-mənəvi inkişafını təmin edən, həyat strategiyasını gərəkləşdirir bilən, fəal, güclü ailələrin formalaşması üçün çalışır. Hazırda, ölkəmizdə ailələrin rifahının daha da yaxşılaşdırılması istiqamətində olduqca mühüm tədbirlər həyata keçirilir. Dağlıq Qarabağ münaqişəsi nəticəsində ciddi sosial-psixoloji çətinliklərə qarşılaşan qaçqın və məcburi köçkün ailələrinə, həmçinin aztəminatlı və çoxuşaqlı ailələrə dövlət başçımızın daimi diqqəti sayəsində həmin ailələrin bir çox problemləri artıq həll olunmuşdur. Əsas məqsədlərdən biri də həssas qruplardan olan ailələrə sadəcə yardım göstərmək deyil, eyni zamanda, onları ictimai həyata cəlb etməkdir. Bununla əlaqədar, qaçqın və məcburi köçkün ailələri, məhkum qadınlar və tərbiyə müəssisələrində olan uşaqlar üçün xarici dil, kompüter və peşə kurslarında müttəmadı olaraq təlimlər keçirilir.

Ümumiyyətlə, bu gün ailə institutunun cəmiyyətdəki mövqeyinin möhkəmləndirilməsi və sosial proseslərə pozitiv təsirin təmin edilməsi bütün dünyada aktual problem kimi qarşıda durur. Təsədüfi deyil ki, dünya ictimaiyyəti hər il mayın 15-də beynəlxalq səviyyədə Ailə gününü qeyd edir. 2008-ci ildən etibarən Komitə tərəfindən 15 may Beynəlxalq Ailə Günü ərfəsində keçirilən "Ailə bayramı"nda, bütün Azərbaycanın rayonlarını təmsil edən, 100-ə yaxın ailə iştirak edir. Bu gün ölkəmizdə xüsusi istedadı, bədi və musiqi yaradıcılığı, yüksək idman göstəriciləri, digər qabiliyyət və maraqları ilə seçilən ailələrimiz çoxdur. Həmin ailələrin tərübəsi hamıya, xüsusən də gənclərə nümunədir. 2009-cu ildən başlayaraq Komitə, Heydər Əliyev Fondu və BMT-nin Əhali Fondunun birgə təşkilatçılığı ilə, "Azərbaycan ailəsi" adlı film festivalı uğurla həyata keçirilir. Burada əsas məqsəd ailə dəyərlərini, milli-mənəvi dəyərlərin gənclər arasında təbliğidir. Eyni zamanda, bu sahədə mövcud problemləri işıqlandırmaq, onların həlli yolunu axtarılmasına və ailə institutunun daha da güclənməsinə nail olmaqdır.

Azərbaycan ailələri möhkəmliyi və ailə ənənələrinə sadıqlığı ilə hər zaman seçilmişlər. Ailə üzvləri arasında səmimi, mədəni münasibətlər, böyük-kiçik yerinin tanınması, valideyn-övlad münasibətlərinin düzgün qurulması ailələrimizə xas olan keyfiyyətlərdir. Ölkəmizdə hər il yüzlərlə, minlərlə ailədə briliyant, qızıl, gümüş yubileylərinin keçirilməsi Azərbaycan ailə modelinin qorunmasının və nəsildən-nəsile yaşadılmasının bariz nümunələridir. Bununla belə, müasir Azərbaycan ailəsi öz quruluşunda əvəklə ənənəvi ailələrdən əhəmiyyəti dərəcədə fərqlənir. Belə ki, son illər ailələr bir sıra müvəqqəti və daimi xarakterli problemlərlə qarşılaşırlar. Cəmiyyətdə məişət zorakılığı, selektiv abortlar, erkən nikah və təhsildən yayınma halları, intiharlar, xüsusilə uşaq intiharlarının sayının artması mübahidə olunmaqdadır, tek valideynli, tek uşaqlı ailələrin sayı artıb, üç və dörd nəslin bir ailədə yaşaması halları azalıb. Ər-arvadın bir-birindən təcrid olunması və uzaqlaşması, boşan-

maların sayının artması, nikah olmadan birgə yaşama və nikahdanəknər doğum adı hala çevrilmişdir. Boşanandan sonra qadın və uşaqların qarşılaşdıqları problemlər isə xoşagəlməz halların yaranmasına gətirib çıxarır. Boşanan qadınlar yaşayış yeri və mülkiyyət hüququndan məhrum olur, uşaqlar üçün nəzərdə tutulmuş alimət ödənilir. Əlbəttə, bütün bu məsələlərin həll olunması üçün yeni sənədlərin hazırlanmasına ehtiyac yaranır. Bu istiqamətdə "Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış" İnkişaf Konsepsiyası çərçivəsində "Azərbaycan ailəsi Strategiyası" hazırlanır və artıq yekunlaşmaq üzrədir.

Əhalinin yaşayış səviyyəsinin yüksəldilməsi, yoxsulluğun azaldılması, davamlı iqtisadi inkişafa nail olunması, bütün sahələrdə gender bərabərliyinin təmin edilməsi istiqamətində hökumətin həyata keçirdiyi tədbirlər öz bəhrəsini verir. Azərbaycan əhalisinin ümumi sayının 50,2 faizini təşkil edən qadınlar cəmiyyətin müxtəlif sferalarında çalışır. Onların ictimai-siyasi, elmi, mədəni, sosial-iqtisadi və digər sahələrdə əldə etdikləri uğurlar, bütövlükdə dövlətimizin nailiyyətidir. Azərbaycanın demək olar ki, əksər rayonlarında icra hakimiyyəti başçıları müavinləri qadınlardır. Dövlət qulluğunda çalışanlar arasında qadınların xüsusi çəkisi 28 faiz, sahibkarlar arasında isə 19,4 faizdir. Bədən tərbiyəsi və idmanla məşğul olanların 39,8 faiz qadınlardır. Milli Məclisdə qadın millət vəkiliyyətinin sayı da artır. Əgər 1990-cı ildə bütün deputatların 4,3 faizini, 2000-ci ildə 10,7 faizini qadınlar təşkil edirdisə, 2010-cu ildə bu göstərici 16 faizə çatmışdır. 2009-cu ildəki seçkilərdə bələdiyyə üzvlü seçilmiş qadınlar 26,7 faiz olub. 2013-cü ildə isə bələdiyyə üzvlü seçilmiş qadınların sayı 35 faiz təşkil etmişdir. 2015-ci ildə keçirilən parlament seçkilərində də qadın millət vəkiliyyətinin sayı artaraq 16,8 faizə yüksəlmişdir. Eləcə də, hüquq-mühafizə və məhkəmə orqanlarında, diplomatik sahədə çalışan qadınlarımızın sayı ildən-ile artmaqdadır. Bu gün aktual məsələlərdən biri də, kənd və rayonlarda yaşayan qadınların fəallığının artırılmasıdır. Bu məqsədlə Komitə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İnkişaf Proqramı ilə birgə ikillik "Kənd və rayon yerlərində yaşayan qadınların iqtisadi və sosial həyatda iştirakının təşviqatı" texniki yardım layihəsini həyata keçirir. Artıq Sabirabad, Nəftçala və Masallıda Qadın Resurs Mərkəzləri yaradılmış, onlarla qadın öz biznesini qurmuşdur.

Ölkəmizdə xüsusilə, qadın sahibkarlığının inkişafı istiqamətində müsbət nəticələr var, lakin bu sahədə də fəaliyyət bir qədər gücləndirilməlidir. BMT-nin Avropa İqtisadi Komissiyası və Mərkəzi Asiya Ölkələrinin iqtisadiyyatı üzrə Xüsusi Proqram çərçivəsində bir neçə konfrans və forum keçirilmiş və Azərbaycan Respublikası bu tədbirlərdə aktiv iştirak etmişdir. Qeyd etmək lazımdır ki, 2012-ci ildə birgə təşkilatçılıqla Qadın sahibkarların III Forumu da Bakıda keçirilmişdir. SPEKA-ya sədrlik edən Azərbaycan regionda qeyd olunan məsələləri xüsusi diqqətdə saxlayır. Digər mühüm bir tədbir isə İslam Əməkdaşlıq Təşkilatına üzv dövlətlərin nazirlərinin "İnkişafda qadınların rolu" mövzusunda V konfransı olmuşdur. Möhtərəm Prezident cənab İlham Əliyevin Konfrans iştirakçılarında müraciəti dövlətimizin və məsələyə xüsusi maraq və diqqət göstərdiyini bir daha sübut etmişdir.

Azərbaycan Respublikası qadınları təşkilatlanaraq problemləri müzakirə edir, bu istiqamətdə gələcəkdə görülcək məsələləri dövlət və cəmiyyət qarşısında qaldırır. Bu baxımdan, 1998, 2003, 2008 və 2013-cü illərdə keçirilmiş Azərbaycan Qadınlarının Qurultayları ölkədə qadın hərəkatının fəallaşmasının təsdiqidir. Azərbaycanla fəaliyyətə olan ailə, qadın, uşaq yönümlü QHT-lər respublikada formalaşan vətəndaş cəmiyyətinin çox mühüm tərkib hissəsidir. Vətəndaş cəmiyyətinin inkişafında Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında QHT-lərə Dövlət Dəstəyi Şurasının böyük rolu vardır. 2010-2015-ci illərdə Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında QHT-lərə Dövlət Dəstəyi Şurası tərəfindən Ailə, Qadın və Uşaq məsələləri üzrə 331

layihəyə maliyyə dəstəyi verilmişdir. Qadınların ictimai aktivliyi ilə yanaşı, onların siyasətdə iştirakı da artmaqdadır. Hazırda minlərlə qadın müxtəlif partiyaaların sırası və ya Siyasi Şurasının üzvlü kimi fəaliyyət göstərir. Məsələn, Yeni Azərbaycan Partiyasının qadın üzvlərinin sayı ildən-ile artır. Belə ki, əgər 2010-cu ildə partiya üzvləri arasında qadınların xüsusi çəkisi 43,5 faiz idisə, 2014-cü ildə bu göstərici 46 faizə qalxmışdır. Onların arasında tanınmış elm, mədəniyyət və incəsənət xadimləri, iqtisadiyyat və digər sahələrdə çalışan qadınlar vardır. Siyasi partiyalarda və qeyri-hökumət təşkilatlarında fəaliyyət göstərən, rəhbər vəzifələrdə çalışan qadınların da sayının artması çox mühüm nailiyyətdir. Xüsusilə, həmin partiyalarda yaradılan qadın şuraları və yerlərdəki şöbələr öz fəallığı ilə fərqlənirlər. Bu gün Yeni Azərbaycan Partiyasının sədr müavini olan Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, YUNESKO və İSESKO-nun xoşməramlı səfiri, millət vəkili Mehriban xanım Əliyeva bir çox ictimai-siyasi xadimlərə nümunə olacaq işlər görür. Onun təşəbbüsü və dəstəyi ilə yalnız Azərbaycanda deyil, Amerika, Avropanın bir çox ölkələrində, Müstəqil Dövlətlər Birliyi respublikalarında, müsəlman ölkələrində bir sıra sosial, elm və təhsil, İKT, mədəniyyət sahələrində layihələr həyata keçirilir. Azərbaycan mədəniyyətinin, musiqisinin, incəsənətinin, ədəbiyyatının, tarixinin dünyada tanınmasında Mehriban xanım Əliyevanın rolu danılmazdır. Məhz bir çox ölkələrin birinci xanımları onun fəaliyyətindən yararlanıb, tərübəsindən istifadə edirlər. Əlbəttə, bu, bizim üçün fəxrdir.

Ümumiyyətlə, qeyd etmək lazımdır ki, gender bərabərliyi və qadınların imkanlarının genişləndirilməsi inkişafın fundamental əsasları və qloballaşma prosesində önəmli yer tutur. Qadınların iqtisadi cəhətdən gücləndirilməsi də mühüm məsələlərdəndir. Əz təhsilli və iqtisadi asılılığı olan qadınlar daha çox zorakılığa məruz qalırlar. Belə qadınlar fiziki, psixoloji problemlərlə yanaşı, həm də iqtisadi problemlərlə üzleşirlər. Əlbəttə, bu istiqamətdə bir sıra işlər görülür. Həyata keçirilən dövlət qadın siyasəti nəticəsində son zamanlar qadınların ictimai-siyasi sahədə təmsilçiliyinin artması bu istiqamətdə işin aparılmasını daha da asanlaşdırır. Bütün rayonlarda monitorinq qrupu yaradılmışdır. Çox yaxşı haldır ki, məişət zorakılığından zərər çəkmiş şəxslərə sosial xidmət göstərilməsi üçün akkreditasiya olunmuş qeyri-dövlət mərkəzlərinin sayı ildən-ile artır. Məişət zorakılığının həllə əlaqədar sistematik məlumatın toplanmasına başlanmışdır. Pilot layihə kimi, ilkin onlayn məlumat bazası artıq hazır vəziyyətə gətirilmişdir.

"Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış" İnkişaf Konsepsiyasında gender əsaslı zorakılıq hallarının qarşısının alınması, ölkədə gender bərabərliyinin təmin edilməsi üzrə tədbirlərin görülməsi məsələləri öz əksini tapmışdır.

Hər bir dövlətin sağlam gələcəyinin təminatı həmin ölkənin uşaqlarının necə müdafiə olunmasından asılıdır. Bu müdafiənin daha möhkəm olması üçün müxtəlif beynəlxalq təşkilatlar yaradılır, qlobal səviyyəli sənədlər qəbul olunaraq imzalanır, forumlar, tədbirlər həyata keçirilir. Hazırda respublikada iki milyon beş yüz mindən çox uşaq var.

Uşaq hüquqlarının təmin edilməsi, onların problemlərinin həlli ölkəmizdə bu sahədə həyata keçirilən dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindən birini təşkil edir. Əsas ümummilli liderimiz Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş dövlət uşaq siyasəti artıq milli strategiya kimi formalaşmaqdadır. Cənab Prezident İlham Əliyev və ölkənin birinci xanımı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban Əliyevanın uşaq məsələlərinə diqqətli bə sahəyə qayğıının daha da artmasına səbəb olmuşdur.

Respublikamızın güclü iqtisadi inkişafı sosial problemlərin həlli üçün etibarlı zəmin yaradır. Bu baxımdan son illərdə uşaqların sağlamlığının möhkəmləndirilməsi, onların müasir tələblər səviyyəsində təhsil alması, sağlam ailə mühitində yaşaması üçün mühüm sosial layihələr həyata keçirilir. 2009-cu ilin möhtərəm Prezidentimiz tərəfindən "Uşaq ili" elan

edilməsi uşaq siyasəti istiqamətində əlavə tədbirlərin həyata keçirilməsi geniş imkanlar açmış, dövlət orqanlarının və vətəndaş cəmiyyətinin diqqətini daha da artırmışdır. Uşaqların hərətfəli inkişafında, intellektual və hüquqi biliklərə yiyələnməsində Ümumrespublika Uşaq Forumlarının xüsusi rolu var. Uşaqların öz hüquq və mənafeələri ilə bağlı qərarların qəbul olunmasında iştirakının təmin edilməsi ilə bağlı keçirilən (2009, 2011 və 2014-cü illər) bu forumlar Komitənin, Heydər Əliyev Fondu və UNICEF-in Azərbaycan nümayəndəliyinin dəstəyi ilə reallaşmışdır.

Məktəbəqədər yaşlı uşaqların intellektual, fiziki və psixoloji inkişafının, onların şəxsiyyətinin hərətfəli formalaşmasının və məktəbdə hazırlanmasının təmin edilməsi, uşaqların yaradıcılıq mühitində böyüməsi və idmanla məşğul olması üçün zəruri şəraitin yaradılması prioritet istiqamətlər sırasındadır. Xüsusi qayğıya ehtiyacı olan uşaqlara, habelə aztəminatlı, çoxuşaqlı, qaçqın və məcburi köçkün ailələrindən olan uşaqlara dövlət qayğısının göstərilməsi də önəm daşıyır.

Uşaq siyasətinin reallaşdırılmasına güclü qanunvericilik bazasının yaradılması çox vacibdir. Ölkəmiz öz müstəqilliyini elan etdikdən sonra BMT-nin Uşaq Hüquqları haqqında Konvensiyasına və bu Konvensiyanın 2 Əlavə Fəkültativ Protokollarına qoşulmuşdur. Keçən dövr ərzində davamlı olaraq milli qanunvericilik və normativ-hüquqi aktlar təkmilləşdirilmiş, uşaq hüquqlarının müdafiəsi, normal formalaşması və uşaqların sağlam böyüməsinə yönəlməli bir çox Dövlət Proqramları, Tədbirlər Planları qəbul edilmişdir. Bu proqramlar uşaqların hüquq və maraqlarının müdafiəsi, vahid dövlət uşaq siyasətinin formalaşdırılması, bu siyasətin tənzimlənməsi, həyata keçirilməsinin təmin edilməsi, uşaqların fiziki, aqli, mənəvi, əxlaqi və sosial inkişafı üçün lazımi həyat səviyyəsinin təmin olunması sahəsində milli konsepsiyaları inkişaf etdirməyə yönəlmişdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, uşaq hüquqları sahəsində qanunvericilik bazası ildən-ile daha da gücləndirilir. Belə ki, "Ana və uşaqların sağlamlığının yaxşılaşdırılmasına dair", "İnsan alverinin qurbanı olmuş uşaqların sosial reabilitasiyası və cəmiyyətə inteqrasiyası üzrə" proqramlar qəbul edilmişdir. "Diri doğulmanın beynəlxalq meyarları"nın tədbiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin Qərarı qüvvəyə minmişdir. Uşaqların sağlamlıq hüququnun təmin edilməsi sahəsində "Uşaqların icbari dispanserizasiyadan keçirilməsinə dair Dövlət Proqramı"nın icrası ilə bağlı müvafiq tədbirlər görülmüşdür.

Uşaq məsələləri ilə əlaqədar dövlət qurumları arasında koordinasiya və nəzarət sisteminin təkmilləşdirilməsi çox vacibdir. 2012-ci ildə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı ilə "Uşaq hüquqlarının həyata keçirilməsində dövlət nəzarəti Qaydası" təsdiq edilmişdir. Dövlət müəssisələrində uşaqların qidalanma, nəzarət, təhlükəsizlik, zorakılığa məruz qalma və digər məsələlərlə bağlı monitorinq aparılmış, nəticələr ərsəyəndirilmişdir. Komitənin regionlarda fəaliyyət göstərən Uşaq və Ailələrə Dəstək Mərkəzlərində həssas təbəqədən olan uşaqlar və onların ailələri üçün "açıq qapı" məsləhətləşmələri təşkil edilmişdir. Erkən nikah hallarının qarşısının alınması sahəsində qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi və aparılan maarifləndirmə tədbirləri belə nikahların azalmasına səbəb olmuşdur. Lakin bəzi rayonlarda, hələ də erkən nikahların sayı azalmır.

Qeyd etmək lazımdır ki, sağlam ailə mühiti uşaqların inkişafına təsir göstərir. Məsələ yalnız ailə təhsilində, yaxşı işlə təmin olunmaqdan, övladına ailə qurmağa kömək etməkdən ibarət deyil. Əgər valideyn övladları ilə müttəmadı ünsiyyət qurmursa, onların həyatına, xüsusən də, keçid yaş dövründə etinasız yanaşarsa, əlbəttə, həmin uşaqlar bir sıra sosial-psixoloji problemlərlə üzleşəcəklər. Bir çox hallarda məişət zəminində baş verən zorakılıq zamanı uşaqlar həm zorakılığın şahidi, həm də zorakılığın qurbanı olurlar. Həmin uşaqlar çox ciddi psixoloji zədələr alırlar ki, bunun da sonradan ağır fəsadları yaranır. Onların sosial-

psixoloji reabilitasiya keçməsinə böyük ehtiyac vardır. Bütün bu və digər məsələlər nəzərə alınaraq, Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər və Cinayət məəcəllələrinə dəyişikliklərin edilməsi haqqında qanun layihələri hazırlanmışdır. 2015-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi tərəfindən Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsində və İnzibati Xətalər Məcəlləsində dəyişikliklər edilməsi haqqında qanunlar qəbul edilmişdir.

Azərbaycan Hökuməti uşaq hüquqlarının müdafiəsi sahəsində gələcəkdə görülcək tədbirləri artıq müəyyən edib. Bununla bağlı, "Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış" İnkişaf Konsepsiyasına əsasən, Uşaq Strategiyası hazırlanıb, təsdiq üçün təqdim olunmuşdur. Uşaq Məcəlləsi ilə bağlı müəyyən iş görülməkdədir.

Ölkənin iqtisadi inkişafı və siyasi nüfuzu onun beynəlxalq təşkilatlarla daha sıx əməkdaşlıq etməsinə gətirib çıxarmışdır. Azərbaycan dövləti aparıcı ölkələrdə keçirilən sessiyalarda, konfranslarda iştirak edərək yeni təcrübələrin öyrənilməsinə müsbət yanaşır. Bu tədbirlərdə Azərbaycan dövləti həmin təşkilatlara üzv olub, beynəlxalq sənədlərin qəbulu prosesində də fəal iştirak edir. Qeyd etmək lazımdır ki, iktirəfli əməkdaşlıq çərçivəsində Azərbaycan dövləti Türkiyə, Litva, Fransa, Belarus, Mərakeş, Küveyt, Sloveniya, İordaniya kimi ölkələrlə memorandumlara imzalamışdır. Həmçinin, Azərbaycanda fəaliyyət göstərən bir sıra beynəlxalq təşkilatlarla ailə, qadın və uşaq məsələləri ilə əlaqədar müxtəlif layihələr həyata keçirilmişdir.

Azərbaycan bir sıra təşkilatların yaxın partnyorudur və bu tərəfdaşlıq ölkədə qadın və uşaqların inkişafı ilə bağlı mühüm layihələrin həyata keçirilməsinə, təcrübə mübadilələrinin aparılmasına təkan verir. Aparılan təcrübə mübadiləsi, uşaq və qadın siyasətinin yerinə yetirilməsi istiqamətində Azərbaycan Respublikasının ekspertlərinin yetişməsinə də xüsusi rol oynayır. Dövlətimizin kifayət qədər müttəxəssisləri var ki, onlar ailə institutunun möhkəmləndirilməsi, qadın və uşaq hüquqlarının müdafiəsi və digər istiqamətlərdə beynəlxalq səviyyədə öz təcrübələrini bölüşə bilərlər. Cənab Prezident hər zaman öz çıxışlarında bildirir ki, "bizim siyasətimizin mərkəzində Azərbaycan vətəndaşı dayanır". 2006-cı ildən hazırkı dövrə qədər on beş mindən çox vətəndaş Komitəyə müraciət etmiş və bu müraciətlərin demək olar ki, böyük hissəsi öz həllini tapmışdır. Eyni zamanda, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin tapşırığına əsasən, ölkəmizin bölgələrində vətəndaşların qəbulu keçirilmişdir. 2013-cü ilin yanvar ayında başlayaraq, Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Sosial İnnovasiyalar və Vətəndaşlara Xidmət üzrə Dövlət Agentliyinin Dövlət Komitəsinə müraciətinə əsasən Agentliyin 1 saylı ASAN Xidmət mərkəzində yaradılan Uşaq guşəsinə Şüvəlan mərkəzindən ştatdankənar işçilər cəlb edilmiş və guşə layihəmətlərlə təmin edilmişdir. Komitənin Veb saytı təkmilləşdirilmiş, "Facebook" şəhifəsi yaradılmışdır. Açıq Hökumətin təşviqinə" "Korrupsiyaya qarşı mübarizəyə dair 2012-2015-ci illər üzrə Milli Fəaliyyət Planı"nın icra edilməsinə dair "Şəffaflığın və informasiya azadlığının təmin edilməsi" mövzusunda təlim keçirilmişdir. Komitə tərəfindən şəhər və rayonlarda gender bərabərliyinin təmin edilməsi, insan alveri, narkomaniya, məişət zorakılığı, erkən nikah və selektiv abortlarla mübarizə, uşaqların təhsildən yayınması və digər sahələr üzrə məlumatlandırıcı, maarifləndirici tədbirlər həyata keçirilmişdir. Eyni zamanda, sosial xarakterli filmlər çəkilmiş, mərkəzi və regional televiziya kanallarında nümayiş olunmuşdur.

Cəmiyyətin inkişafı onun öz vətəndaşına göstərdiyi diqqətdən çox asılıdır. Respublika əhalisinin 50,2 faizini qadınlar, 26,7 faizini isə 18 yaşadək uşaqlar təşkil edir. Onların məşğulluq və təhsil səviyyəsinin yüksəldilməsi, ictimai fəallığının artırılması üçün dövlətimiz lazımi şərait yaradır. Hazırda bütün dünyada iqtisadi böhran yaşanır. Azərbaycan da bu iqtisadiyyatın ayrılmaz bir hissəsi olduğu üçün prosesdən kənar qalmamışdır. Neftin qiymətinin aşağı düşməsi, manatın məzənnəsinin devalvasiyaya uğramasına baxmayaraq, heç bir sosial layihə ixtisar edilməyib. Əksinə, cənab Prezidentin Sərəncamları ilə əmək pensiyalarının baza hissəsi, məcburi köçkünlərə yemək xərci üçün verilən aylıq müavinət, doktorantlara, ailə təhsil, orta-ixtisas və ilk peşə-ixtisas təhsili müəssisələrinin tələbələri və şagirdləri üçün müəyyən edilmiş təqaüdlər, müxtəlif sahələrdə işçilərin əməkhaqları artırılmışdır. Ünvənli dövlət sosial yardımına ehtiyacı olan aztəminatlı ailələrin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi istiqamətində iş aparılmışdır. Aparılan köklü iqtisadi islahatlar dövlətimizin daha güclü olmasını, xalqımızın rifah içində, təhlükəsiz, firavan yaşamasını təmin edəcəkdir. Dövlət qurumu olaraq biz də yaranmış şəraitdən istifadə edərək öz mis-siyamızı layiqincə yerinə yetirməyə çalışacağıq.

Hicran HÜSEYNOVA,

Azərbaycan Respublikasının

Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə

Dövlət Komitəsinin sədri,

siyasi elmlər doktoru, professor.